

21.12.2011

Dnr 649/4/10

Ratkaisija: Oikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Håkan Stoor

KUOLEMANSYYN SELVITTÄMISESTÄ TIEDOTTAMINEN (seloste, päätös kokonaisuudessaan ruotsiksi jäljempänä)

Rikoskomisario ja sairaalan ylilääkäri olivat lehtihaastatteluissa antaneet tietoja synnytyksessä kuolleen naisen kuolinsyystä. Kantelijan mielestä tietoja ei olisi saanut antaa ilman omaisten lupaa.

Kyseessä oleva kuolemantapaus oli toinen vuoden sisällä tapahtunut synnytyskuolema samassa sairaalassa. Komisario ilmoitti toimittajalle, että kummassakaan tapauksessa ei ole syytä epäillä hoitovirhettä. Hän kertoi, että ensimmäisestä tapauksesta oli saapunut ruumiinavauslausunto, jonka mukaan mikään ei viitannut hoitovirheeseen. Näin oli myös toisen tapauksen osalta. Oikeuslääkäri oli kertonut hänelle, että tapaukset ovat niin erilaisia, että niitä ei voi verrata keskenään. Asiassa hankittaisiin kuitenkin Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston (Valvira) lausunto. Lausunnon saavuttua sairaalan ylilääkäri totesi toisessa lehtihaastattelussa muun muassa, että lausunnon perusteella oli selvää, että kyseessä ei ollut hoitovirhe.

Kuolemansyyn selvittämistä koskevat asiakirjat ovat ehdottomasti salassa pidettäviä (kuolemansyyn selvittämisestä annetun lain 15 §). Myös suullinen tieto on salassa pidettävä, jos se asiakirjaan merkittynä olisi salainen (viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 23 §, jälj. julkisuuslaki). Oikeusasiamies piti asiaa jonkin verran tulkinnanvaraisena, mutta katsoi, että edellä mainittuja tietoja voitiin pitää salassa pidettävinä, koska ne perustuivat joko kuolemansyyn selvittämistä koskeviin asiakirjoihin tai niihin rinnastettaviin suullisiin tietoihin.

Haasteltavat eivät olleet paljastaneet kummankaan vainajan nimeä. Julkisuus- ja henkilötietolain mukaan tieto salassa pidettävästä asiakirjasta voidaan antaa poistamalla siitä asianomaisen nimi ja muut tunnistetiedot. Nimen poistaminen saattaa kuitenkin olla riittämätön toimenpide, jos vainaja on muulla tavoin tunnistettavissa. Tapahtumapaikkana oli melko pieni kaupunki ja asiaa oli käsitelty julkisuudessa. Tämän vuoksi vainaja saattoi olla tunnistettavissa.

Oikeusasiamies totesi, että silloinkin kun henkilötiedot annetaan nimettöminä, tunnistamisen mahdollisuutta ei voitane koskaan täysin sulkea pois. Kyseessä olevan henkilön lähipiirissä on miltei aina henkilöitä, jotka voivat tunnistaa hänet. Toisaalta viranomaisten tulee julkisuuslain 17 § mukaan huolehtia siitä, että tietojen saamista niiden toiminnasta ei rajoiteta ilman asiallista ja laissa säädettyä perustetta eikä enempää kuin suojattavan edun vuoksi on tarpeellista.

Tämän vuoksi oikeusasiamies piti tarpeellisena kehittää viranomaisten toimintaa ohjaavia periaatteita niitä tilanteita varten, jolloin ehdottomasti salassa pidettäviä tietoja luovutetaan nimettöminä. Kyse on siitä, mihin toimenpiteisiin viranomaisen on ryhdyttävä yhtäältä tietojen suojaamiseksi ja toisaalta yleisen tiedonsaannin turvaamiseksi julkisuuslain 17 §:stä ilmenevien periaatteiden mukaisesti. Tässä punninnassa on oikeusasiamiehen mielestä otettava huomi-

oon tunnistamisriski ja sen suuruus, suojeltava etu, tietojen arkaluonteisuus sekä julkisuusintressi.

Tässä tapauksessa oli siis olemassa tietty tunnistamisriski, jonka suuruutta oli vaikea arvioida. Kuolleiden henkilöiden kohdalla suojeltava etu on vainajan muisto ja ihmisarvon loukkaamattomuus. Koska kuolintapaukset olivat tapahtuneet sairaalassa, myös vainajien terveydenhuoltoon liittyvät tiedot ovat salassa pidettäviä. Haastatteluissa annetut tiedot olivat kuitenkin yleisluonteisia, eikä niitä voi pitää loukkaavina. Oli myös perusteltua tiedottaa asiasta, joka oli saanut osakseen huomiota julkisuudessa ja jolla oli merkitystä sairaalan toimintaan kohdistuvan luottamuksen kannalta.

Kokonaisarvioinnin perusteella oikeusasiamies katsoi, etteivät komisario ja ylilääkäri oleet rikkoneet salassapitovelvollisuuttaan tai menetelleet muutoin lainvastaisesti.

Oikeusasiamies piti kuitenkin ongelmallisena, että nykyisen lainsäädännön perusteella on tulokinnanvaraista, voidaanko yleisölle antaa edes yleistä tietoa vainajan kuolemansyystä silloin, kun tämä saattaa olla tunnistettavissa. Hänen mielestään oikeuslääketieteellisen kuolemansyyn selvittämisen tuloksista olisi toisinaan perusteltua tiedottaa yleisölle silloinkin, kun asiassa ei ole syytä epäillä rikosta. Tämän vuoksi hän esitti sosiaali- ja terveysministeriön harkittavaksi lain muuttamista siten, että siinä otettaisiin huomioon sekä vainajan yksityisyyden suoja että perustellun tiedottamisen tarve. Hän pyysi ministeriötä ilmoittamaan 30.6.2012 mennessä mihin toimenpiteisiin esitys on antanut aihetta.

Ratkaisu dnro 649/2010 (ruotsiksi) ja esitys dnro 46892/2011 ovat luettavissa oikeusasiamiehen verkkosivuilla.

21.12.2011

Dnr 649/4/10

Beslutfattare: Justitieombudsman Petri Jääskeläinen

Föredragande: Äldre justitieombudsman Håkan Stoor

ATT INFORMERA OM EN UTREDNING AV DÖDSORSAK

1

KLAGOMÅLET

Klaganden kritiserar i ett brev, daterat 15.2.2010, uttalanden av kriminalkommissarie A och tf. chefsläkare B till pressen i ett ärende som gäller ett dödsfall vid sjukhuset i - - -. Enligt klaganden har A och B brutit mot sin tystnadsplikt genom att utan tillstånd av de anhöriga lämna ut uppgifter om dödsorsaken. Klaganden anser dessutom att A förfarit olämpligt genom att spekulera om dödsorsaken.

2

UTREDNING

Med anledning av klagomålet har utredning och yttrande skaffats från polisinrättningen i - - - samt hälsovårdsverket i - - -. Klaganden har bemött utredningarna och yttrandena.

3

AVGÖRANDE

Enligt min mening har kriminalkommissarie A och överläkare B inte förfarit lagstridigt. Jag fäster dock deras uppmärksamhet vid de synpunkter som framgår nedan av avsnitt 3.1 och 3.2.

Däremot anser jag det problematiskt att lagen om utredande av dödsorsak inte förefaller att beakta behovet av information till allmänheten vid rättsmedicinska utredningar. Därför har jag beslutat göra en framställning till social- och hälsovårdsministeriet om att utreda behovet av en lagändring (avsnitt 3.3 nedan).

Ett meddelande om vissa frågor som inte upptagits till prövning har sänts klaganden 17.3.2010.

Motiveringarna för mitt avgörande framgår av det följande.

3.1

Kriminalkommissarie A:s förfarande

3.1.1

Händelseförloppet

Som bilaga till klagomålet ingår en artikel - - - med rubriken *Synnytyskuolemissa ei viitteitä hoitovirheestä* (Inga tecken på vårdfel i förlossningsdödsfallen). I artikeln ingick bl.a. följande uppgifter (översättning):

Polisen utför en normal utredning om dödsorsaken i fråga om de två dödsfall som inträffat vid förlossningar i - - -. Enligt preliminära uppgifter finns det inte anledning att misstänka vårdfel i någondera fallet, säger kriminalkommissarie A.

– I det första fallet har obduktionsutlåtandet anlänt och enligt detta tyder inget på ett vårdfel. Det samma gäller det andra fallet. Enligt rättsläkaren är fallen så olika att de inte kan jämföras. Det är fråga om otur att bägge fallen inträffat vid samma sjukhus. Han poängterar att det handlar om preliminära uppgifter och att dödsorsakerna inte kan anges med säkerhet. Eftersom polisen vill utreda fråga grundligt, har ett utlåtande begärts av Valvira [Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården] i fråga om dödsfallet i augusti.

– Vi vill utreda om det finns anledning att misstänka vårdfel. Troligen kommer vi att be om ett utlåtande också i det andra fallet, säger A.

3.1.2

Utredning och yttranden

Kriminalkommissarie A har i huvudsak anfört följande.

Då en journalist tog kontakt med honom, hade händelsen i fråga redan publicerats i lokalpressen. Han kommenterade fallet genom att säga att en utredning pågår i sedvanlig ordning. Enligt de preliminära uppgifter som då förelåg, fanns det inte anledning att misstänka att något brott hade begåtts och det var fråga om en sedvanlig polisundersökning av dödsorsaken.

A hade haft kontakt med rättsläkaren och denne hade framhållit att de båda dödsfallen var av olika karaktär. Även detta talade han om för journalisten.

A anser att det var befogat att uttala sig i media, eftersom det rådde hysteri och helt grundlösa spekulationer förekom på lokal nivå. Han har inte kommenterat dödsorsaken i medierna och anser att han därmed inte brutit mot sin tystnadsplikt. Han anser dock att det ur mänskligt perspektiv hade varit befogat att han meddelat de anhöriga om de uppgifter han gav till pressen. Till denna del förstår han klagandens kritik.

Kriminalöverkommissarie C anför i sitt yttrande att det med anledning av publiciteten i lokalpressen var motiverat att polisen uttalade sig i frågan. Kraven på öppenhet i verksamhet förutsätter att polisen meddelar om vilket slag av utredning som pågår. Det framgår av utredningen att A inte lämnat ut sekretessbelagda uppgifter. Han anser att kritiken i klagomålet är obefogad.

Polischef D anför i sitt yttrande i huvudsak följande. I fråga om sådana dödsfall där ingen misstanke om brott föreligger, ska information ges endast om det finns (särskilt) vägande skäl. Med hänsyn till den publicitet som förekommit i detta fall, kan polisen anses ha haft anledning att uttala sig i massmedierna på allmän nivå och kort redovisa för undersökningsläget, utan att avslöja sekretessbelagda uppgifter.

A har i ovan nämnda intervju huvudsakligen framfört allmänna tankar om polisens undersökningsalternativ. Han har inte namngett personer eller på annat sätt detaljerat kommenterat offren, utan endast konstaterat att det vid den aktuella tidpunkten inte fanns anledning att misstänka vårdfel. A har inte brutit mot sin tystnadsplikt och inte framfört sådana subjektiva uppfattningar som kan anses vara osakliga eller felaktiga.

3.1.3

Rättslig reglering

Bestämmelser om utredande av dödsorsak

Enligt *lagen om utredande av dödsorsak* (459/1973) ska polisen verkställa en rättsmedicinsk utredning av dödsorsaken i de fall som närmare anges i lagens 7 §. Enligt 37 § i *polislagen* (493/1995) ska vid utredning av dödsorsaken och annan polisundersökning stadgandena om förfarandet vid förundersökning i tillämpliga delar iakttas.

Enligt 49 § i *förundersökningslagen* (449/1987) ska om förundersökning informeras så att ingen utan fog utsätts för misstankar och så att ingen i onödan orsakas skada och men.

Enligt 15 § 1 mom. i *lagen om utredande av dödsorsak* ska handlingar som gäller utredande av dödsorsak hållas hemliga. I bestämmelsens 2 och 3 mom. stadgas om följande undantag:

Utän hinder av vad som bestäms i 1 mom. uppgifter i handlingar om utredande av dödsorsak lämnas till

1) domstolar, andra myndigheter eller samfund som har lagstadgad rätt att få dessa uppgifter,

- 2) den på vars ansökan eller med vars samtycke den åtgärd vidtagits som varit nödvändig för utredande av dödsorsaken,
- 3) en nära anhörig till den avlidne eller någon annan som stått den avlidne nära samt
- 4) en försäkrings- eller pensionsanstalt om det för behandlingen av en ansökan om förmåner finns motiverat behov av uppgifterna.

Statistikcentralen och de i denna lag avsedda myndigheter som deltar i utredandet av dödsorsaker kan ge tillstånd till att uppgifter ur dödsattester och ur andra handlingar som gäller utredande av dödsorsak lämnas ut för vetenskaplig forskning, statistikföring och planerings- och utredningsarbete som en myndighet utför med iakttagande av vad som bestäms i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999). De som får uppgifter är skyldiga att hemlighålla dem.

Bestämmelser om myndigheternas informationsskyldighet

Enligt 3 § i *lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet* (621/1999, i det följande *offentlighetslagen*) syftar rätten till information samt myndigheternas skyldigheter enligt denna lag till öppenhet och en god informationshantering i myndigheternas verksamhet samt till att ge enskilda människor och sammanslutningar möjlighet att övervaka den offentliga maktutövningen och användningen av offentliga medel, att fritt bilda sig åsikter samt påverka sådant beslutsfattande som avser offentlig maktutövning och bevaka sina rättigheter och intressen. Enligt 17 § ska en myndighet när den fattar beslut i enlighet med denna lag och även i övrigt utföra sina uppgifter, se till att möjligheterna att få information om dess verksamhet inte, med hänsyn till 1 och 3 §, begränsas utan saklig och laga grund och inte mer än vad som är nödvändigt för det intresse som skall skyddas och att de som begär information bemöts jämlikt.

Vid den aktuella tidpunkten gällde *inrikesministeriets föreskrift* 15.12.2005 om polisens informationsverksamhet (SM-2005-03391/YI-3). Enligt föreskriftens bilaga 1 (punkt 4.2) gäller som huvudregel att information inte ges om dödsfall som inte har anknytning till något brott. Den diskretionsprincip som framgår av polislagen förutsätter att information i regel inte ges om sedvanliga dödsfall. Därtill hänvisar föreskriften till bestämmelserna i lagen om utredande av dödsorsak.

Bestämmelser om handlingssekretess

Enligt 10 § i *offentlighetslagen* får uppgifter om en sekretessbelagd myndighetshandling eller om dess innehåll lämnas ut endast om så särskilt bestäms i denna lag. När endast en del av en handling är sekretessbelagd, skall uppgifter i den offentliga delen lämnas ut, om det är möjligt så att den sekretessbelagda delen inte röjs.

Enligt 24 § 1 mom. 3 punkten i *offentlighetslagen* gäller sekretess bland annat för handlingar som har mottagits eller uppgjorts för förundersökning tills ärendet har tagits upp till behandling vid ett domstolssammanträde eller åklagaren beslutat låta bli att väcka åtal eller ärendet avskrivits, om det inte är uppenbart att utlämnandet av uppgifter ur en sådan handling inte äventyrar brottsutredningen eller undersökningens syfte eller utan vägande skäl vållar den som har del i saken skada eller lidande.

Enligt 25 punkten i den nyss nämnda bestämmelsen gäller sekretess för handlingar som innehåller uppgifter om en persons hälsotillstånd eller den hälsovård eller rehabilitering som denne har erhållit. Enligt 31 § gäller sekretessen i 50 år efter det att personen avlidit.

Sekretessen för handlingar om utredande av dödsorsak framgår ovan vid bestämmelserna om utredande av dödsorsak.

Bestämmelser om tystnadsplikt

Enligt 43 § i *polislagen* (493/1995) och 17 § i *statstjänstemannalagen* (750/1994) gäller om tystnadsplikt för den som tillhör polisens personal vad som föreskrivs i *offentlighetslagen* och i någon annan lag. Enligt 23 § i den sistnämnda lagen får den som är anställd hos en myndighet inte röja en handlingss sekretessbelagda innehåll eller en uppgift som vore sekretessbelagd om den ingick i en handling, och inte heller någon annan omständighet som han har fått kännedom om i samband med sin verksamhet hos myndigheten och för vilken tystnadsplikt föreskrivs genom lag.

Bestämmelser om behandling av personuppgifter

Personuppgiftslagen (523/1999) omfattar med vissa begränsningar även avlidna personers personuppgifter (reg.prop. 98/1998 rd, motiveringarna till 3 § 1 punkten). Enligt 2 § tillämpas lagen dels på automatisk behandling av personuppgifter och dels på annan behandling av personuppgifter då de utgör eller är avsedda att utgöra ett personregister eller en del av ett sådant. Med "personuppgifter" avses enligt 3 § alla slags anteckningar som beskriver en fysisk person eller hans egenskaper eller levnadsförhållanden som kan hänföras till honom själv eller till hans familj eller någon som lever i gemensamt hushåll med honom. Med "behandling av personuppgifter" avses bland annat användning, översändande och utlämnande av personuppgifter samt andra åtgärder som vidtas i fråga om personuppgifterna,

Enligt 5 § ska den registeransvarige behandla personuppgifterna i enlighet med lag samt iaktta aktsamhet och god informationshantering och även i övrigt förfara så att skyddet av den registrerades privatliv och andra grundläggande fri- och rättigheter som tryggar skyddet för den personliga integriteten inte begränsas utan en i lag angiven grund. Enligt 11 § är behandling av känsliga personuppgifter förbjuden. Med känsliga uppgifter avses bland annat personuppgifter som beskriver eller vilkas syfte är att beskriva någons hälsotillstånd, sjukdom eller handikapp eller vårdåtgärder eller därmed jämförbara åtgärder som gäller honom. Känsliga uppgifter får enligt 12 § behandlas med stöd av samtycke eller uttrycklig lagreglering.

Tidigare avgöranden från justitieombudsmannens kansli

I ett avgörande 21.8.2008 (dnr 846/4/07)¹ ansåg biträdande justitieombudsman (BJO) Jukka Lindstedt att ett omnämnande av dödsorsaken inte borde ha ingått i polisens pressmeddelande, eftersom den avlidne var en känd person på sin lilla hemort och man uppenbarligen hade kunnat kombinera den avlidne med nyheten om att en person dött i en snödriva. Det fanns inte heller av utredningstekniska skäl orsak att ge ut information om dödsorsaken. Enligt BJO borde dessutom den avlidnes anhöriga först ha informerats om dödsorsaken.

I ett avgörande 9.8.2011 (dnr 817/2/09) ansåg BJO Jussi Pajuojä att polisen inte i sina pressmeddelanden hade fått ange dödsorsaken för två personer som avlidit i polishäkte. Enligt BJO

¹ Avgörandet finns tillgängligt i JO:s berättelse år 2008 (s. 53) och på JO:s webbplats www.ombudsman.fi.

hade uppgifterna inte fått avslöjas, eftersom de ingick i handlingar om utredande av dödsorsaken.

3.1.4

Bedömning

Utgångspunkter

Vid utredning av dödsorsak och annan polisundersökning ska stadgandena om förfarandet vid förundersökning i tillämpliga delar iakttas. Om offentlighet och sekretess vid förundersökning stadgas 24 § 1 mom. 3 punkten i offentlighetslagen. Bestämmelsen innehåller ett så kallat skaderekvisit, enligt vilket uppgifter ur "handlingar som har mottagits eller uppgjorts för förundersökning" kan lämnas ut "om det inte är uppenbart att utlämnandet av uppgifter ur en sådan handling inte äventyrar brottsutredningen eller undersökningens syfte eller utan välgående skäl vållar den som har del i saken skada eller lidande".

Om det däremot är fråga om en handling som gäller utredande av dödsorsak är den sekretessbelagd enligt 15 § i lagen om utredande av dödsorsak. De handlingar som avses är åtminstone dödsattester, obduktionsprotokoll och obduktionsutlåtanden.² Bestämmelsen medger undantag endast i ovannämnda särskilda fall, som inte kan tillämpas här.

För uppgifter om en persons hälsotillstånd eller den hälsovård som denne har erhållit gäller likaså så kallad absolut sekretess. De undantag som anges i offentlighetslagens 26 § kan inte tillämpas här.

Var det fråga om sekretessbelagda uppgifter?

A har meddelat tidningspressen

- att inget enligt obduktionsprotokollet tyder på ett vårdfel i det första dödsfallet
- att detsamma gäller det andra, aktuella dödsfallet
- att fallen enligt rättsläkaren är så olika att de inte kan jämföras.

Obduktionsprotokollet är utan tvekan en sådan handling som är sekretessbelagd enligt 15 § i lagen om utredande av dödsorsak. De andra uppgifternas anslutning till en sådan handling är inte lika entydig. I handlingarna för detta ärende ingår ett obduktionsutlåtande från rättsläkaren, daterat 17.3.2009, som sänts till polisen för kännedom. Denna handling innehåller dock inga konkreta uppgifter om ett eventuellt vårdfel. Uttalanden av en rättsläkare som hänför sig till dödsorsaken omfattas dock av sekretess om det är fråga om uppgifter som vore sekretessbelagda om de ingick i en handling (23 § i offentlighetslagen). Å andra sidan anser jag det inte heller uteslutet att A endast uttryckt sin egen uppfattning om utredningsläget på det sätt som framhålls i utredningen och yttrandena. Jag anser dock att de uppgifter A uppgett så nära ansluter sig till handlingar eller därmed jämförbara muntliga uppgifter om utredning av dödsorsak att de kan anses vara sekretessbelagda, även om detta således inte är helt entydigt.

² Upprättande av journalhandlingar samt förvaring av dem och annat material som hänför sig till vård (Social- och hälsovårdsministeriet. Handböcker 2001:3), avsnitt 7.2. Anvisningarna har utfärdats för den numera upphävda förordningen om upprättande av journalhandlingar samt om förvaring av dem och annat material som hänför sig till vård (99/2001), som ersatts av motsvarande förordning 298/2009.

Eftersom dödsfallet inträffat på ett sjukhus, skyddas också alla uppgifter som hänför sig till den hälso- och sjukvård de avlidna erhållit. Enligt vedertagen uppfattning är också blotta uppgiften om att något varit patient sekretessbelagd.³

Principer för utlämnande av sekretessbelagda uppgifter i anonym form

A har dock inte avslöjat de avlidnas identitet. Enligt ordalydelsen i 15 § i lagen om utredande av dödsorsak gäller sekretessen oberoende av om den avlidna kan identifieras eller inte. Enligt offentlighetslagen kan dock uppgifter ur en handling som är sekretessbelagd för skyddandet av den personliga integriteten lämnas ut om partens namn och övriga identifikationsuppgifter har avlägsnats.⁴ Med tanke på att offentlighetslagen uttrycker de allmänna principer som ska tillämpas i fråga om offentlighet och sekretess, anser jag att också uppgifter om dödsorsak kan ges ut om den avlidna inte kan identifieras. Uppgifter som inte kan hänföras till en bestämd person omfattas inte heller av personuppgiftslagen.

Enligt det ovannämnda avgörandet av BJO Lindstedt kan en risk för identifiering av en icke-namnngiven person dock utgöra hinder för att lämna ut uppgifter om dödsorsaken. I detta fall hade de bägge dödsfallen inträffat i en rätt liten stad och händelserna hade behandlats i offentligheten. Även om jag inte närmare kan bedöma risken för identifiering av de avlidna, anser jag den inte kan uteslutas. Frågan är om detta faktum hindrade A från att kommentera dödsorsakerna i offentligheten.

Även om personuppgifter lämnas ut i anonym form, torde risken för identifiering aldrig helt kunna uteslutas. Åtminstone i den enskildes närmiljö finns det så gott som alltid personer som kan identifiera honom eller henne. Å andra sidan ska myndigheterna enligt 17 § i offentlighetslagen se till att möjligheterna att få information inte begränsas utan saklig grund och inte mer än vad som är nödvändigt för det intresse som ska skyddas.

Jag anser därför att det fanns ett behov att utveckla principer för hur en myndighet ska hantera risken för identifikation i sådana fall där uppgifter för vilka absolut sekretess gäller ges ut i anonym form. Det handlar om vilka åtgärder myndigheten måste vidta för att å ena sidan skydda dessa uppgifter och å andra sidan tillgodose allmänhetens informationsbehov enligt de principer som framgår av 17 § i offentlighetslagen. I denna avvägning bör myndigheten enligt min mening beakta åtminstone följande faktorer: Risken för identifiering och dess storlek, skyddsintresset, uppgifternas känslighet samt offentlighetsintresset.

Slutsatser

I detta fall förelåg således en viss risk för identifiering, även om jag inte kan bedöma dess storlek. Skyddsintresset bestod av minnet av de avlidna och deras människovärde.⁵ Eftersom dödsfallen inträffat på ett sjukhus, bör också uppgifter om vården och patienternas hälsotillstånd hemlighållas. De uppgifter som framgår av intervjun är emellertid neutrala och kan inte anses kränkande. Det var enligt min mening också motiverat att informera om den utredning som pågick i ett ärende som tilldragit sig stor uppmärksamhet och som hade betydelse för allmänhetens förtroende för verksamheten vid sjukhuset.

³ Reg.prop. 30/1998 rd, s. 97 (motiveringarna till 24 § 1 mom. 25 punkten i offentlighetslagen).

⁴ Offentlighetslagen 10 § och reg.prop. 30/1998 rd, s. 65.

⁵ Rep.prop. 309/1993 rd (regeringsformen), s. 26, grundlagsutskottets utlåtande 24/2010 rd, s. 2 och Olli Mäenpää, *Julkisuusperiaate*, 2008, s. 176.

Sammantaget anser jag att A inte har brutit mot sin tystnadsplikt eller förfarit lagstridigt på annat sätt. Jag fäster dock hans uppmärksamhet vid de synpunkter som anförts ovan. Jag delar också hans åsikt om att de anhöriga i mån av möjlighet bör kontaktas innan betydelsefull information om en utredning av dödsorsak offentliggörs.

3.2

Tf. chefsläkare B:s förfarande

3.2.1

Händelseförloppet

Som bilaga till klagomålet ingår en artikel - - -, som innehåller en intervju med överläkare B. Artikeln har rubriken "Inget vårdfel bakom föderskans död". Enligt artikelns ingress visar den rättsmedicinska obduktionen "att den mor som i mars dog i samband med en förlossning på - - -." Därefter anges att överläkare B säger att spekulationerna om att dödsfallen orsakades av ett vårdfel därmed är motbevisade.

– "En graviditet och förlossning är påfrestande för en kvinna. Då kan i princip vilka komplikationer som helst inträffa. Han vill inte närmare precisera vilka komplikationer som ledde till att modern och barnet dog. – Jag är bunden av tystnadsplikten. (...) Valvira har generellt granskat förlossningsverksamheten vid - - - och inte funnit något att anmärka på."

"Vad gäller det första dödsfallet, som inträffade för ett och ett halvt år sedan - - -, är inte den slutliga orsaken fastställd. Enligt B finns indikationer på att - - -."

3.2.2

Utredning och yttranden

Överläkare B har i sin utredning anförts i huvudsak följande.

Då det aktuella dödsfallet inträffade belastades verksamheten vid sjukhuset av ett annat dödsfall som inträffat i samband med en förlossning - - -, i fråga om vilket utredningen fortfarande pågick. De bägge dödsfallen hade gett upphov till många hätska utfall mot sjukhuset och dess personal i olika medier.

Polisen hade bett Valvira om ett utlåtande. En kopia av utlåtandet sändes för kännedom till sjukhuset. Av utlåtandet framgick att någon misstanke om vårdfel inte förelåg. Detta meddelade B journalisterna. Han anser att han som chefsläkare hade rätt och skyldighet att försvara sin organisation och rätta till de felaktiga påståenden som förkommit i offentligheten.

Senare fick han veta att de anhöriga ansett det taktlöst att de fått läsa om saken i tidningen, innan någon myndighet tagit kontakt med dem. B hade antagit att polisen, som hade ansvaret för den rättsmedicinska undersökningen, hade vidtagit nödvändiga åtgärder i frågan.

Det framgår av artikeln att han inte kunnat avslöja dödsorsaken eller andra detaljer för medierna eller övriga utomstående. Att tillsynsmyndigheten befriat dem från misstankarna om vårdfel anser han inte vara en sekretessbelagd uppgift.

Chefsläkare E har i sitt yttrande anfört att hon fungerade som direktör för hälso- och sjukvårdsområdet vid den aktuella tidpunkten. Hon framhåller att ansvaret för att informera de anhöriga låg hos polisen.

Social- och hälsovårdsdirektör F anför i sitt yttrande att B inte brutit mot sin tystnadsplikt. Han har inte yppat något om dödsorsaken, utan endast berättat att hälso- och sjukvårdsområdet enligt Valvira inte gjort något vårdfel.

3.2.3

Rättslig reglering

Lagstiftningen

Den relevanta lagstiftningen framgår ovan i punkt 3.1.3. Därtill gäller inom hälso- och sjukvården *lagen om patientens ställning och rättigheter* (785/1992, i det följande *patientlagen*). I lagens 13 § 1 och 2 mom. anges följande:

Uppgifter i journalhandlingarna är sekretessbelagda. En yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården eller någon annan som arbetar vid en verksamhetsenhet för hälso- och sjukvård eller utför uppdrag för den får inte utan patientens skriftliga samtycke till utomstående lämna sådana uppgifter som ingår i journalhandlingarna.

I paragrafens 3 mom. finns vissa undantag från den ovan nämnda regeln, som inte är tillämpliga i detta fall.

I likhet med det som anförts ovan om sekretessen för hälsovårdstjänster enligt offentlighetslagen, är det en vedertagen tolkning av patientlagen att blotta uppgiften om att någon är patient vid en sjukvårdsinrättning är sekretessbelagd.

Justitiekanslerns beslut 28.12.2009

Justitiekanslern (JK) har avgjort ett ärende som gällde den information om en enskild patient som gavs medierna i samband med skolmassakern i Jokela år 2007.⁶ Informationen gällde gärningsmannens skador, tillstånd och prognos då denne vårdades på sjukhuset. Vid en presskonferens på sjukhuset framgick att medierna redan då hade en klar uppfattning om patientens identitet, vilket innebar att den i och för sig anonyma informationen hade kunnat röja sekretessbelagd information. Enligt JK bör sekretessbelagda uppgifter inte lämnas ut om patienten kan identifieras med hjälp av informationen från andra källor. Med beaktande av de exceptionella omständigheterna i fallet gav ärendet dock inte JK anledning till kritik.

3.2.4

Bedömning

I den ovannämnda intervjun ingår uppgifterna

- att inget vårdfel hade orsakat det aktuella dödsfallet
- att den rättsmedicinska obduktionen visar att den avlidna - - -
- att det enligt B finns indikationer på att moderna i det första dödsfallet - - -.

⁶ Justitiekanslerns beslut 28.12.2009 (Dnr OKV/1168/1/2007), årsberättelsen 2009, s. 232 och www.okv.fi (pressmeddelande 7.1.2010).

Enligt B framgick uppgiften om att ingen misstanke om vårdfel föreligger av Valviras utlåtande till polisen. Uppgiften ingår därmed i en handling som är sekretessbelagd enligt 15 § i lagen om utredande av dödsorsak. Detsamma gäller den andra uppgiften - - -. Det framgår dock inte av artikeln på vilket sätt journalisten fått den senare uppgiften. Därför behandlar jag inte frågan närmare.

Jag har ovan (3.1.4) konstaterat att det under vissa förutsättningar är möjligt att lämna ut sekretessbelagda uppgifter, om den avlidna inte namnges. Frågan bör enligt min mening bedömas utgående från risken för identifiering och dess storlek, skyddsintresset, uppgifternas känslighet och offentlighetsintresset.

I likhet med den bedömning jag gjort om kommissarie A:s förfarande anser jag att inte heller överläkare B förfarit lagstridigt då han meddelat pressen att något vårdfel inte förelåg i fråga om det aktuella dödsfallet. Däremot anser jag att uppgiften om att modern i det första dödsfallet - - - är problematisk med hänsyn till uppgifternas känslighet och risken för identifiering av patienten. Eftersom detta dödsfall dock inte är föremål för klagomålet och jag följaktligen inte närmare känner till de omständigheter som ledde till att B lämnade ut uppgifterna, anser jag mig inte ha tillräcklig utredning för att närmare ta ställning till hans förfarande till denna del.

Man bör emellertid lägga märke till att ansvaret för information till allmänheten om rättsmedicinska utredningar i första hand ligger hos polisen. Detta hindrar inte övriga myndigheter från att informera om händelserna, under förutsättning att de iakttar gällande sekretessbestämmelser och polisens anvisningar. Av hänsyn till de anhöriga bör myndigheterna också se till att dessa får tillgång till viktiga utredningsresultat innan massmedierna informeras. Det framgår ovan att B inte försäkrat sig om detta, utan antagit att polisen haft kontakt med de anhöriga. Jag anser följaktligen att han borde ha kontaktat polisen innan han lät sig intervjuas av pressen av hänsyn till både utredningen och de anhöriga.

Sammantaget anser jag att B inte förfarit lagstridigt, men att han borde ha kontaktat polisen innan han lät sig intervjuas av pressen. Jag fäster också hans uppmärksamhet vid de övriga synpunkter som anförts ovan.

3.3

Framställning till social- och hälsovårdsministeriet

Enligt min mening är det problematiskt att lagen om utredande av dödsorsak inte förefaller att beakta behovet av information till allmänheten. Därför har jag beslutat göra en framställning till social- och hälsovårdsministeriet, där jag ber ministeriet överväga behovet av en lagändring.

4

ÅTGÄRDER

Jag meddelar kriminalkommissarie A och överläkare B de uppfattningar jag framfört ovan i avsnitt 3.1 och 3.2. I detta syfte sänder jag dem en kopia av mitt beslut. Beslutet sänds även för kännedom till polischefen vid polisnärheten i - - - samt social- och hälsovårdsdirektören vid social- och hälsovårdsverket i - - -.

Jag sänder social- och hälsovårdsministeriet en kopia av detta beslut samt en framställning enligt avsnitt 3.3 ovan.